

Britų literatūros milžinas.
Edmund White

Patrikas Melrouzas

ROMANŲ TRILOGIJA

VERTĖ LAIMANTAS JONUŠYS
ŠV. JERONIMO PREMIJOS
LAUREATAS

Edward St Aubyn

baltos lankos

Edward St Aubyn

Patrikas Melrouzas

Romanų trilogija

Iš anglų kalbos vertė Laimantas Jonušys

baltos lankos

Patrikas ėjo šulinio link. Rankoje nešėsi pilką plastikinį kardą su auksuota rankena ir šmaukšėjo juo per rausvus iš po terasos sienelės augančių valerijonų žiedus. Ant kurio nors pankolio stiebelio pamatęs sraigę, kardu kirsdavo per kotą ir ji nukrisdavo. Jeigu kokią sraigę nugalabydavo, turėdavo greitai ją sutrypti, o paskui nubėgti, nes ji pasidarydavo tilži kaip snarglys. Paskui reikėdavo grįžti ir pasižiūrėti į sulaužytą rudą kriauklelę, susmiguosią į minkštą pilką kūnelį, ir jis gailėdavosi tai padaręs. Neteisinga traiškyti sraiges, kad po lietaus jos išlindo pažaisti, pasimaudyti balutėse po varvančiais lapais ir ištiesti ragelių. Jam prilietus rageliai atšokdavo vidun, jo ranka taip pat atšokdavo. Sraigėms jis buvo kaip suaugęs žmogus.

Vieną dieną, neketindamas ten eiti, netikėtai atsidūrė prie šulinio, tad nusprendė, kad jo atrastas takas bus slaptas tiesiausias kelias. Dabar būdamas vienas visada taip eidavo. Perėjo alyvmedžių terasa, kur vakar nuo vėjo lapai mirksniu mainydavosi iš žalių į pilkus ir iš pilkų į žalius, kaip kad jo pirštais braukomas akšomas darosi tai blyškus, tai tamsus.

Tą slaptą artimiausią kelią jis parodė Endriui Bunilui, ir šis pasakė, kad taip išeina dar ilgiau, tad jis tarė Endrių įmesias į šulinį. Endrius buvo skystablauzdis ir ėmė verkti. Kai Endrius skrido atgal į Londoną, Patrikas tarė išmesias jį iš lėktuvo. Beee beee. Patriko net nebuvo lėktuve, bet jis pasakė Endriui

pasislėpsiąs po grindimis ir po jo sėdyne pjūklų išpjausiąs ratą. Endriaus auklė sakė, kad Patrikas – bjaurus berniūktis, o Patrikas sakė, jog čia tik dėl to, kad Endrius toks verksnys.

Paties Patriko auklė buvo mirusi. Jo mamos draugė sakė, kad ji pateko į dangų, bet Patrikas savo akimis matė, kad ją įdėjo į medinę dėžę ir nuleido į duobę. Dangus buvo kitoj pusėj, tai ta moteris melavo, nebent ją išsiuntė kaip siuntinį. Kai auklę įdėjo į dėžę, jo mama labai verkė ir sakė, kad čia dėl jos pačios auklės. Tai buvo kvaila, nes jos auklė tebebuvo gyva, jie netgi turėjo važiuoti traukiniu jos aplankyti, ir tai buvo didžiausia nuobodybė. Ji vaišino siaubingu pyragu – vidury jūrų marių vatos tik lašelis džemo. Ji visada sakė: „Aš žinau, kad tu tokį mėgsti“, – ir tai buvo melas, nes praeitą kartą jis jai pasakė, kad nemėgsta. Jį vadina kempininiu, tad jis paklausė, ar juo reikia praustis, ir jo mamos auklė juokėsi ir juokėsi jį apsikabinusi. Tai buvo pasibjaurėtina, nes ji prisiglaudė prie jo skruostu su nukarusia oda, kaip to viščiuko kaklo, kurį jis matė virtuvėje kabantį ant stalo krašto.

Ir kam iš viso jo mamai reikia auklės? Jis jau nebeturi, nors jam tik penkeri. Tėvas sakė, kad dabar jis jau mažas vyrukas. Jis prisiminė, kaip būdamas trejų nuvažiavo į Angliją. Buvo žiema, ir jis pirmą kartą pamatė sniegą. Įsiminė save, stovintį ant kelio prie akmeninio tilto, o kelias buvo apšalęs, laukai apsnigti, dangus švytėjo, gyvatvorės plieskė, ir jis mūvėjo mėlynas vilnones pirštines, auklė laikė jį už rankos, ir jiedu be galo žiūrėjo į tą tiltą. Jis dažnai apie tai pagalvodavo, ir kaip jiedu sėdėjo ant automobilio užpakalinės sėdynės, ir jis, padėjęs galvą jai ant kelių, pakėlė į ją akis, ir ji nusišypsojo, o dangus jai už galvos buvo labai platus ir žydras, ir jis užmigo.

Taku, einančiu pro lauramedį, Patrikas užkopė stačiu šlaitu ir atsidūrė prie šulinio. Jam buvo uždrausta žaisti prie šulinio. Tai buvo jo mėgstamiausia žaidimų vieta. Kartais jis užlipdavo

ant papuvusio dangčio ir pašokinėdavo įsivaizduodamas, kad tai batutas. Niekas jo nesustabdys, nedažnai ir stengdavosi. Ten, kur pūslėti rausvi dažai buvo nusilupę, juodavo mediena. Dangtis pavojingai girgždėdavo, ir jam tankiau plakdavo širdis. Pačiam pakelti dangtį neužteko jėgų, bet radęs šulinį atvirą prisirinkdavo akmenų ir grumstų mėtyti žemyn. Jie plodavosi į vandenį sodriai aidžiai pliaukštelėdami ir prasmegdavo juodumoje.

Priėjęs taku iki šulinio, Patrikas pergalingai iškėlė kardą. Patmatė, kad dangtis atstumtas. Ėmė dairytis gero akmens – didžiausio, kokį pakeltų, ir apvaliausio, kokį rastų. Šniukštinėjo aplinkiniame lauke ir atkapstė rausvą akmenį, kuriam panešti reikėjo abiejų rankų. Padėjo jį ant rentinio plokštumos ir įsikibęs pasikėlė tiek, kad kojos nebesiekė žemės, persilenkęs, kiek gali, pažvelgė žemyn į tamsą, kur žinojo slepiantis vandenį. Laikydamasis kaire ranka, nustūmė akmenį nuo krašto ir, išgirdęs pliumptelėjimą, stebėjo, kaip sutrūksta paviršius ir suteliūskuotas vanduo pagautina dangaus šviesą ir nepatikimu žvilgesiu ją atspindi. Toks sunkus ir juodas, kad panašesnis į alyvą. Jis šūktelėjo į šulinio gilumą, kur sausos plytos buvo pažaliavusios, o paskui pajudusios. Toli persisvėręs išgirdavo drėgną savo balso aidą.

Patrikas nusprendė užsiropšti rentinio šonu. Nutrinti mėlyni sandalai tilpo į plyšius tarp akmenų. Jis norėjo atsistoti ant briaunos prie atviro šulinio. Kartą tai buvo padaręs dėl iššūkio, kai lankėsi Endrius. Šis stovėjo prie šulinio ir kalbėjo: „Prašau tavęs, Patrikai, prašau nulipti, *prašau* – nereikia.“ Patrikas tada nebijojo, nors Endrius išsigando, bet dabar, būdamas vienas, ant briaunos atsitūpęs nugara į vandenį jautė svaigulį. Labai lėtai atsistojo ir išsitiesęs pajuto, kad tuštuma už nugaros jį kviečia, traukia atatups-tą. Buvo įsitikinęs, kad jam sujudėjus kojos paslys, ir stengėsi sustabdyti svyravimą sugniauždamas rankų bei kojų pirštus ir labai rimtai žiūrėdamas į kietą žemę aplink šulinį. Kardas tebegulėjo

ant briaunos ir jam norėjosi jį paimti, kad pergalė būtų galutinė, tad didžiulėmis valios pastangomis atsargiai pasilenkė ir suėmė kardą už subraižytų, įranytų pilkų ašmenų. Sučiupęs kardą nedrąsiai sulenkė kelius ir šoko nuo briaunos – nusileidęs ant žemės sušuko „Valio!“ ir ėmė leisti žvangancio metalo garsus mosikuodamas aplinkui į įsivaizduojamus priešus. Kardo plokštuma tvojo per lauro lapą ir tada, dūręs į tuštumą po juo, klaikiai suaimanavo susiėmęs už šono. Jis mėgo įsivaizduoti į pasalą patekusių romėnų kariuomenę, kurią būtų sutriuškinę barbarai, bet, atskubėjęs su savo vadovaujamais ypatingais kariais, vilkinčiais purpurinius apsiaustus, jis kaunasi narsiau už kitus ir išgelbsti visus nuo pasibaisėtino pralaimėjimo.

Eidamas pasivaikščioti į mišką jis dažnai pagalvodavo apie Aivenhą, vieno iš savo mėgstamiausių komiksų herojų, kuris abiopus kelio išsikirsdavo medžius. Patrikui tekdavo apeiti pušis, bet jis įsivaizduodavo turįs galią prasiskinti taką – didingai žengdavo miškeliu gale terasos, ant kurios dabar stovėjo, dešinėje ir kairėje vienu kirčiu guldydamas medį po medžio. Ką nors perskaitęs knygoje, apie tai daug galvodavo. Prastoje paveikslėlių knygelėje perskaitė apie vaivorykštes, bet paskui ėmė jas matyti Londono gatvėse po lietaus, kai, asfaltą suteršus automobilių benziniu, vanduo išsiskleisdavo sutrūkusiais violetiniais, mėlynais ir geltonais ratilais.

Šiandien jam nesinorėjo eiti į mišką, todėl nusprendė nušokti nuo visų terasų. Jausmas, lyg skristum, bet kai kurios sienelės buvo per aukštos, ir jam tekdavo atsisėsti ant krašto, numesti žemyn kardą ir prieš nušokant kuo žemiau nusileisti. Į batus jam prisinešė vynmedžius supančių sausų žemių, ir jis dukart turėjo juos nusiauti ir apvertęs iškratyti žemes bei akmenėlius. Giliau į slėnį terasos plėtėjo ir žemėjo, tad jis sugebėdavo peršokti per visas sienelės. Įkvėpė oro paskutiniam skrydžiui.

Kartais jam pavykdavo nušokti taip toli, kad pasijusdavo tiesiog Supermenas, o kai kada įstengdavo bėgti greičiau galvodamas apie vokiečių aviganį, kuris vijosi jį paplūdimiu tą vėjuotą dieną, kai jie pietavo pas Džordžą. Jis išmaldavo mamos, kad išleistų pasivaikščioti, nes mėgdavo žiūrėti, kaip vėjas skaldo jūrą, lyg daužytų butelius į uolas. Visi perspėjo, kad neitų per toli, bet jam norėjosi būti arčiau uolų. Į paplūdimį vedė smėlėtas takelis – juo einant ant kalvos viršūnės pasirodė imitęs aviganis ilgais gaurais ir ėmė ant jo loti. Pamatęs, kad šuo artinasi, jis pasileido bėgti, iš pradžių tako vingiais, o paskui ėmė tiesiai šokčioti žemyn minkštu šlaitu, vis greičiau ir greičiau, galiausiai milžiniškais žingsniais, rankas išskėtęs prieš vėją, lėkė pakalnėn į smėlio puslankį tarp uolų, prie pat aukščiausios bangos. Atsigręžęs aukštytyn pamatė šunį tolybėje ant kalvos ir suprato, kad šis jo nepasivys, nes jis labai greitas. Vėliau suabejojo, ar labai stengėsi.

Patrikas alsuodamas atkako prie išdžiūvusios upės vagos. Užsiropštė ant didžiulio akmens tarp dviejų žalsvų bambukų guotų. Kai čia buvo atsivedęs Endrių, jiedu žaidė Patriko sugalvotą žaidimą. Abu turėjo atsistoti ant akmens ir stengtis nustumti vienas kitą, ir jiedu vaizdavosi, kad vienoje pusėje – duobė, pilna skustuvo ašmenų, o kitoje – medaus cisterna. Tad jeigu nukrisi į vieną pusę, mirtinai susipjaustysi į milijoną dalelių, o kitoje paskėsi, išsekęs nuo sunkaus auksaspalvio kapanojimosi. Visada nukrisdavo Endrius, nes buvo visiškai skystas.

Ir Endriaus tėvas buvo savaip skystas. Patrikas buvo Endriaus gimtadienyje Londone – svetainės viduryje stovėjo didžiulė dėžė su dovanomis kitiems vaikams. Jie visi sustojo į eilę ir, išsiėmę iš dėžės dovaną, lakstė aplinkui lygindami, ką gavo. Patrikas padarė kitaip: paslėpė savo dovaną po krėslu ir nuėjo imti kitos. Kai palinkęs prie dėžės žvejojo dar vieną blizgančią pakuotę, Endriaus tėvas atsitūpė prie jo ir tarė: „Juk jau turi vieną, Patrikai, ar

ne? – ne piktai, o tokiu balsu, lyg siūlytų saldainį. – Bus neteisinga prieš kitus vaikus, jeigu paimsi jų dovanas, ką?“ Patrikas išžūliai dėbtelėjo į jį ir tarė: „Aš dar neturiu dovanos“, ir Endriaus tėvas tiesiog pasižiūrėjo nuliūdęs, visiškai praskydęs, ir pasakė: „Gerai, Patrikai, bet ne daugiau.“ Taigi Patrikas gavo dvi dovanas, bet nepkentė Endriaus tėvo, nes norėjo dar daugiau.

Dabar Patrikui akmens žaidimą teko žaisti vienam – jis šokčiojo nuo vienos akmens pusės ant kitos ir pašėlusiai mosikuodamas trikdė savo pusiausvyrą. Nukritęs apsimesdavo, kad to nebuvo, nors suprato, kad apgaudinėja.

Patrikas dvejodamas pažvelgė į virvę, kurią Fransua pririšo prie medžio, kad jis galėtų pasisupti virš upės vagos. Jis pajuto troškulį ir ėmė kopti atgal į namą taku, kuriuo traktorius šliauždavo tarp vynmedžių. Kardas jam tapo našta, ir jis apmaudžiai nešėsi jį po pažastim. Kartą išgirdo tėvą sakant juokingą frazę. Jis tarė Džordžui: „Duok jam ilgą virvę, ir jis pasikars.“ Iš pradžių Patrikas nežinojo, ką tai reiškia, bet paskui įsitikino, užliejamas siaubo ir gėdos, kad jiedu kalbėjo apie virvę, kurią Fransua pririšo prie medžio. Tą naktį jis sapnavo, kad virvė pavirto vienu iš aštuonkojo čiuptuvų ir apšivijo jam apie kaklą. Mėgino jį nupjauti, bet negalėjo, nes jo kardas buvo žaislinis. Kai jį rado, kabantį nuo medžio, mama labai verkė.

Net nemiegant sunku suprasti, ką suaugusieji turi galvoje ką nors sakydami. Kartą jis sumanė būdą atspėti, ką jie ketina daryti: ne reiškia ne, galbūt reiškia turbūt, taip reiškia galbūt, o turbūt reiškia ne, bet ši sistema nesuveikė, ir jis nusprendė, kad galbūt viskas reiškia turbūt.

Rytoj terasose bus pilna vynuogių rinkėjų, kraunančių kekes į pintines. Pernai Fransua pasiėmė jį į traktorių. Jo rankos labai stiprios ir kietos kaip medis. Fransua buvo vedęs Ivetę, ji turėjo auksinių dantų, kurie matydavosi jai šypsantis. Kada nors

Patriko visi dantys bus auksiniai, ne tik du ar trys. Kartais jis sėdėdavo virtuvėje su Ivete, ir ji leisdavo jam paragauti gaminamų valgių. Ji priedavo prie jo su šaukštu pomidorų, mėsos arba sriubos ir klausdavo: „*Ça te plait?*“^{*} Ir linktelėjęs jis pamatydavo jos auksinius dantis. Pernai Fransua liepė jam sėdėti priekabos kampe prie dviejų didelių vynuogių statinių. Kartais, kai kelias tapdavo nelygus ir status, jis atsigręžęs paklausdavo: „*Ça va?*“^{**} Ir Patrikas atsakydamas sušukdavo: „*Oui, merci*“^{***}, per variklio ūžesį, priekabos ir stabdžių gurgždesį. Jiems atvažiavus į vietą, kur daromas vynas, Patrikas labai susidomėjo. Ten buvo tamsu ir vėsu, grindys iš žarnos nulietos vandeniui, ir jautėsi aitrus sulčių, virstančių vynu, kvapas. Patalpa buvo didžiulė, ir Fransua užsivedė jį kopėčiomis ant aukštos rampos virš vyno preso ir visų rezervuarų. Metalinė rampa buvo su skylėmis, ir apėmė keistas jausmas būnant taip aukštai su skylėmis po kojomis.

Jiems priėjus prie vyno preso, Patrikas pasižiūrėjo žemyn ir pamatė du plieninius volus, besisukančius priešinga kryptimi be jokio skiriančio tarpo. Sutepti vynuogių sultimis, jie spaudėsi vienas prie kito garsiai judėdami. Žemesnysis rampos turėklas Patrikui buvo iki smakro, ir jis jautėsi esąs labai arti vyno preso. Žiūrint į presą jam pasirodė, kad jo akys kaip vynuogės, iš tų pačių skaidrių drebučių, ir jos gali iškristi iš galvos ir būti sutraiškytos tarp dviejų volų.

Artėdamas prie namo, kaip paprastai, kopdamas dešine dvigubų laiptų puse, nes ji neša sėkmę, Patrikas atsigręžė į sodą dairydamsis varlės, gyvenančios figmedyje. Išvysti medvarlę tikrai reikėjo sėkmės. Jos skaisčiai žalia oda glotnesnė net už pilką figmedžio

* Tau patinka?

** Viskas gerai?

*** Taip, ačiū.

žievę, ir buvo sunku ją aptikti tarp figos lapų, kurių spalva nuo jos beveik nesiskyrė. Iš tikrųjų Patrikas tą medvarlę matė tik du kartus, bet tada be galo ilgai stovėjo sustingęs, spoksodamas į jos ryškų skeletą ir išsprogusias akis, panašias į mamos geltono vėrinio karoliukus, ir į priekinių kojyčių siurbtukus, nejudamai laikančius ją prie kamieno, o labiausiai į pulsuojančius šonus, teikiančius gyvybės kūnui, subtiliam kaip juvelyro dirbinys, bet godžiam oro. Antrą kartą pamatęs varlę, Patrikas ištiesė ranką ir smiliaus galiuku palietė jos galvą, o ji nesujudėjo, ir jam atrodė, kad juo pasitiki.

Šiandien varlės čia nebuvo, tad jis sunkiai užkopė paskutiniu laiptatakiu, rankomis remdamasis į kelius. Apėjęs namą prie virtuvės, ištiesė ranką ir atidarė cypiančias duris. Virtuvėje tikėjosi rasti Ivetę, bet jos nebuvo. Jam atidarius šaldytuvo duris, dzingsėdami susistumdė vyno ir šampano buteliai. Jis atsigrėžė atgal į maisto podėlį ir apatinės lentynos kampe rado du šiltus šokoladinio pieno butelius. Po kelių mėginimų vieną atidarė ir atsigėrė raminančio skysčio tiesiai iš butelio, nors Ivetė liepė jam taip nedaryti. Atsigėrus jam bemat pasidarė baisiai liūdna, ir jis kelias minutes sėdėjo ant virtuvės bufeto spoksodamas į savo tabaluojančius batus.

Išgirdo pianino muziką, prislopintą atstumo ir uždarytų durų, bet nekrepė į ją dėmesio, tik paskui atpažino tėvo jam sukurtą melodiją. Nušoko nuo bufeto ir nubėgo koridoriumi, vedančiu į holą, kirto holą ir tarsi lengvo galopo žingsniu įrisnojo į svetainę šokdamas pagal tėvo melodiją. Tai buvo audringa muzika su šaižiais aukštų gaidų šuorais, užliejančiais dundantį karinį maršą. Patrikas liuksėjo, strakaliojo tarp stalų ir kėdžių, ir palei pianiną ir nurimo tik tėvui baigus skambinti.

– Kaip šiandien laikaisi, ponaiti? – paklausė tėvas, įdėmiai į jį spoksodamas.

– Ačiū, gerai, – tarė Patrikas galvodamas, ar nebus čia koks suktas klausimas. Jis gaudė kvapą, bet žinojo, kad būnant su tėčiu

reikia susikaupti. Kai kartą paklausė, koks dalykas pasaulyje svarbiausias, tėvas atsakė: „Viską stebėti.“ Patrikas dažnai užmiršdavo šį pamokymą, bet prie tėvo į viską žiūrėdavo apdairiai, gerai nežinodamas, ko pats ieško. Jis sekdamas tėvo akis po tamsiais akiniais. Jos krypdavo nuo daikto prie daikto, nuo žmogaus prie žmogaus, visur stabtelėdavo ir greitai lipniu žvilgsniu tartum pagriebdavo iš jų kažkokią esmę, lyg šaudantis gekono liežuvelis. Būdamas su tėvu Patrikas į viską žiūrėdavo rimtai, tikėdamasis, kad atrodys rimtas visiems, kas gali stebėti jo akis, kaip jis stebi savo tėvo akis.

– Eikš čia, – tarė tėvas.

Patrikas žengtelėjo artyn.

– Ar pakelti tave už ausų?

– Ne! – sušuko Patrikas.

Tai buvo toks jūdviejų žaidimas. Tėvas ištiesė rankas ir smiliais bei nykščiais suspaudė Patrikui ausis. Patrikas suėmė tėvui už riešų, o tėvas apsimetė keliantis jį už ausų, bet iš tikrųjų Patrikas įtampą perkėlė į rankas. Tėvas atsistojo ir iškėlė Patriką, kol jūdviejų akys susitiko viename lygyje.

– Paleisk rankas, – tarė jis.

– Ne! – sušuko Patrikas.

– Paleisk, ir tą pat akimirką aš tave paleisiu.

Patrikas paleido tėvo riešus, bet tėvas ausis toliau laikė sugnybęs. Akimirką visą jo kūno svorį ištūrėjo ausys. Jis greitai vėl sučiupo tėvo riešus.

– Oi! – aiktelėjo jis. – Sakei, kad mane paleisi. *Prašau* paleisti mano ausis.

Tėvas tebelaikė jį, iškeltą ore.

– Šiandien išmokai šio to naudingo, – tarė jis. – Visada galvok savo galva. Niekada neleisk, kad kiti už tave nuspręstų svarbius dalykus.

– Prašau paleisti, – tarė Patrikas. – Prašau.

Jis pajuto pravirksiąs, bet atstūmė desperacijos jausmą. Jo rankos buvo nualintos, bet atrodė, kad jeigu jas atpalaiduos, jo ausys nuplyš kaip auksuota folija nuo grietinėlės indelio, tiesiog nutrūks nuo galvos šonų.

– Tu *žadėjai!* – suklykė jis. – *Žadėjai!*

Tėvas jį paleido.

– Neinkšk, – tarė jis nuobodžiaujančiu tonu, – tai labai nepatrauklu.

Atsisėdo prie pianino ir vėl ėmė skambinti tą maršą, bet Patrikas nešoko.

Jis išbėgo iš kambario per holą ir iš virtuvės per terasą, palei alyvmedžių giraitę nurūko į pušyną. Susirado erškėtį, palindo po juo ir šlaiteliu nuslydo į savo slapčiausiąją vietą. Atsisėdo po krūmų baldakimu, įsirėmusiu į pušį, iš visų pusių supamą tankumyno, ir stengėsi užgniaužti žagsintį kūkčiojimą, smaugiantį gerklę.

Čia manęs niekas nerąs, galvojo jis. Negalėjo suvaldyti spazmų, įkvepiant dusinančių. Panašiai įstrigdavo megztinyje, kai įkišęs galvą nerasdavo megztinio kaklo, taikydavosi išlįsti per rąkovę, tada viskas susisukdavo, ir jis pamanydavo, kad niekada neišsinarplios, ir negalėdavo kvėpuoti.

Kodėl tėvas taip padarė? Niekas niekam taip neturėtų daryti, galvojo jis, niekas niekam.

Žiemą, kai balas aptraukia ledas, matosi po juo įstrigę burbuliukai, ir oras negali kvėpuoti: jis panardintas ir laikomas po ledu, o Patrikas to nepakentė, nes tai neteisinga, tad visada sudaužydavo ledą, kad oras išsivaduoūtų.

Čia manęs niekas nerąs, galvojo jis. Ir dar pagalvojo: kas bus, jeigu čia manęs niekas nerąs?